

TYPISCH BERLIJN

Ook na de val van de Muur, de *Wende* (ommekeer), is Berlijn nog altijd geen echte eenheid. West blijft West, en Oost blijft Oost. Een echt centrum ontbreekt, maar elke wijk heeft zijn eigen leuke buurtjes, die *Kiez* worden genoemd.

Een eigenaardigheid is de huisnummering, die zelfs gevorderde Berlijnbezoekers tot wanhoop kan drijven. Even-oneven kennen ze hier niet. In plaats daarvan geldt het oude hoefijzerprincipe, dat nog uit het vroegere Pruisen stamt. Zo kan nummer 10 tegenover nummer 220 liggen. Een hulpmiddel zijn de kleine spiekbordjes onder de straatnaamborden, die aangeven welke nummers zich in het blok bevinden.

De meeste mensen in het voormalige West-Berlijn spreken goed Engels. In het Oosten zijn de bewoners (vooral mensen boven de veertig) opgegroeid met Russisch als tweede taal.

NATIONALE FEESTDAGEN

Er zijn wat Duitse feestdagen waar je rekening mee moet houden. Op deze dagen zijn de winkels en de markten over het algemeen gesloten en kunnen de openingstijden van bezienswaardigheden anders zijn. Berlijn kent de volgende feestdagen in chronologische volgorde:

Nieuwjaarsdag > 1 januari

Internationale Vrouwendag > 8 maart

Goede Vrijdag (*Karfreitag*)

Paasmaandag (*Ostermontag*)

Dag van de Arbeid (*Maifeiertag*) > 1 mei

Hemelvaartsdag (*Christi Himmelfahrt*)

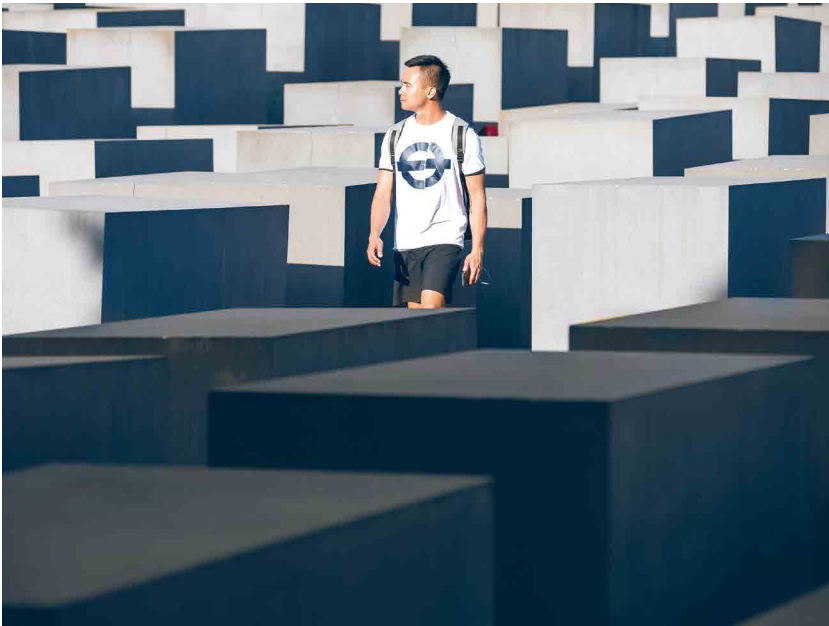
Pinkstermaandag

Dag van de Duitse Eenwording (*Tag der Deutschen Einheit*) > 3 oktober

Kerst > 25 en 26 december

HEB JE NOGTIPS?

We hebben deze gids zo zorgvuldig mogelijk samengesteld. Het aanbod van winkels en restaurants wisselt in Berlijn echter regelmatig. We houden de routes

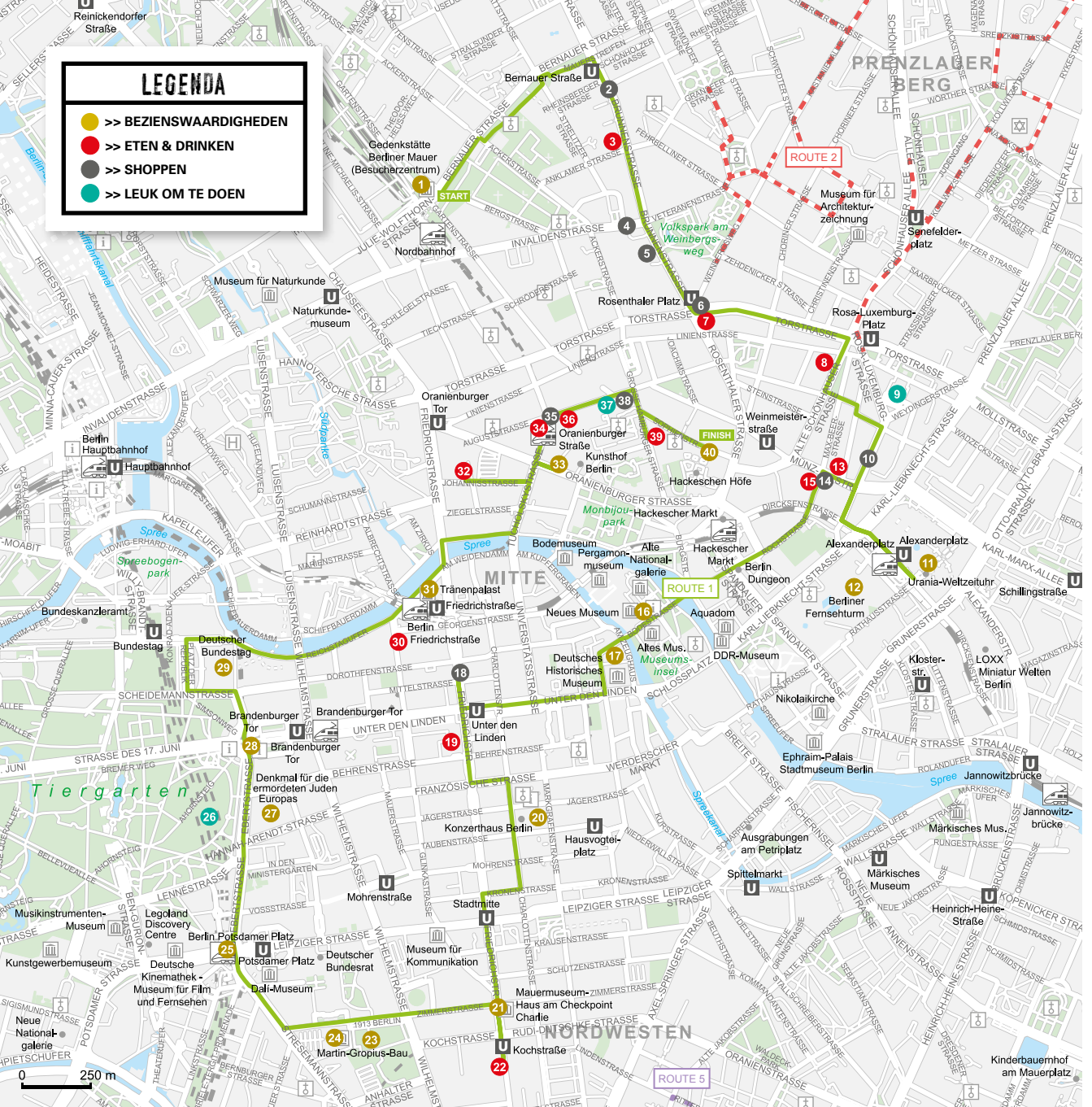

LEGENDA

- >> BEZIENSWAARDIGHEDEN
- >> ETEN & DRINKEN
- >> SHOPPEN
- >> LEUK OM TE DOEN

TOP 10 ZONDAG

- 1 Vintage, kunst & eten in het **Mauerpark** > p. 42
- 2 Start je dag als *early bird* in de **Fernsehturm** > p. 22
- 3 Neem de S-Bahn naar het groen: de **Schlachtensee** > p. 138
- 4 Loop over de vlooiemarkt op de **Boxhagener Platz** > p. 74
- 5 Beklim de **Teufelsberg** en geniet van het uitzicht > p. 138
- 6 Ga dansen! 's Zomers hebben clubs op zondagmiddag **Open Air Party**
- 7 Tweedehands schatten op de **Flohmarkt** op de **Arkonaplatz** > p. 57
- 8 Tafeltennistafels zijn in elk park te vinden of op de **Starplatz** > p. 57
- 9 Een hele middag relaxen op **Tempelhofer Freiheit** > p. 133
- 10 Doe als de Berlijners: uitslapen en brunchen bij **Anna Blume** > p. 49

ROUTE 1 > MITTE

13 Het populaire **Oliv** is een goed adres voor heerlijke quiches en *Streuselkuchen* of een ontbijt. Aanraders zijn de heerlijke geitenkaassalade en de quiche lorraine. Er is een perfect terras voor wie van mensen kijken houdt. De inrichting is eenvoudig: houten tafels en krukjes en altijd één opvallend kunstwerk aan de muur om te bewonderen.

münzstraße 8, www.oliv-cafe.de, telefoon 03089206540, open ma-vr 8.30-18.00, za 9.30-19.00, zo 10.00-18.00, prijs € 7, u-bahn u8 weinmeisterstraße

15 De Duitse (thuis)keuken op z'n best eet je bij **Lebensmittel in Mitte**. *Käse-spätzle* en appelstrudel serveren ze hier het hele jaar door. Natuurlijk gaan ze ook met de seizoenen mee en eet je asperges in de lente, cantharellen aan het eind van de zomer en eendenbout zodra het einde van het jaar in zicht is. De lunch is hier misschien nog wel beter dan het diner.

rochstraße 2, telefoon 03027596130, open ma-za 12.00-1.00, prijs € 20, u-bahn u8 weinmeisterstraße

19 **Cookies Cream** is het beste vegetarische restaurant van Berlijn. Om er te komen is een ervaring op zich: een 'surrealistische' toer langs de vuilcontainers van een hotel en een gigantische kroonluchter. Even aanbellen onder de gloeilampen, trap op en je bevindt je in een relaxte omgeving. Om de hoek ligt het bijbehorende **Crackers**; daar kun je ook vlees en vis eten of een cocktail drinken aan de bar achterin. Om binnen te komen bel je aan bij Friedrichstraße 158; ook hier is het even zoeken om in het trendy restaurant te komen.

behrenstraße 55, tussen westin grand hotel en komische oper, www.cookiescream.de, telefoon 030680730448, open di-za 18.00-0.00, prijs driegangenmenu € 59, u-bahn u5 unter den linden

22 **Westberlin** biedt een prachtige inrichting, goede koffie, heerlijke sandwiches en taart. Daarnaast heb je er een grote keus aan tijdschriften, boeken en zelfs een aantal souvenirs.

friedrichstraße 215, www.westberlin-bar-shop.de, telefoon 03025922745, open ma-vr 8.30-19.00, za-zo 10.00-18.00, prijs € 5, u-bahn u6 kochstrasse

30 Verstopt achter station Friedrichstraße kun je heel fijn lunchen bij **Flemingo Fresh Food Bar**. Lekkere sandwiches en salades, maar ook iedere dag een

grond vind je ook papierwaren, bladmuziek en Engelse boeken. Naast de hoofdingang is een balie voor concert- en theaterkaarten.

friedrichstraße 90, www.kulturkaufhaus.de, telefoon 03020251111, open ma-vr 9.00-0.00, za 9.00-23.30, s-bahn s3, s5, s7, s9, u-bahn u6 friedrichstraße

35 De **Auguststraße** was ooit het middelpunt van de Joodse gemeenschap en is nu het centrum van de Berlin Biennale en het Berlin Gallery Weekend voor moderne kunst. Je loopt langs adresjes als galerie **KW Institute for Contemporary Art** en interieurwinkel **HAY Berlin**. Als je trek krijgt: **Shiso Burger**, restaurant **SIMON** en **Strandbad Mitte**. Drink 's avonds een biertje bij **Hackbarth's**.

auguststraße, wisselende openingstijden, s-bahn s1, s2, s25, s26 oranienburger straatē

38 Bij **Do you read me?!** ga je niet weg zonder inspiratie. De winkel is gevuld met tijdschriften en boeken uit zo'n twintig landen. Thema's zijn vooral kunst, mode, fotografie, design, architectuur en muziek.

auguststraße 28, www.doyoureadme.de, telefoon 03069549695, open ma-za 10.00-19.30, s-bahn s1, s2, s25, s26 oranienburger straatē

ROU**T**EBESCHRIJVING 2 (ca. 10 km)

Start onder aan de berg met een ontbijt 1 2. Sla linksaf de Fehrbelliner Straße in; op de hoek koop je wafels of kleding 3. Ga rechtsaf naar de Zionskirche 4. Iets verderop is op vrijdag en zondag een leuke markt 5. In de Kastanienallee kun je goed shoppen 6 7. Vervolg de route door de Zionskirchstraße. Eet pizza 8 op de hoek met de Templiner Straße en ga daar links. Ga weer links bij de Schwedter Straße, terug naar de Kastanienallee, waar je rechtsaf gaat. Daar zit een mooie winkel 9. Wandel door tot de Oderbergerstraße 10, ga hier naar links of loop eerst door voor een biertje 11. Aan het eind van de Oderbergerstraße ligt het Mauerpark 12. Ga voor het park rechtsaf voor drie eetadressen 13 14, waarvan eentje onder het spoor 15. Loop onder het spoor door. Ga rechtsaf de Knaackstraße in voor cultuur 16 17 of schuin linksaf de Pappelallee in 18 19 voor het vervolg van de route. In een zijstraat rechts (de Raumerstraße) koop je mooie litho's 20 en verderop in de Pappelallee hebbedingen 21. Ga linksaf de Stargarder Straße in. Loop om de kerk 22 heen die een rol speelde bij de val van de Muur en ga weer terug naar de Pappelallee. Steek over en koop iets moois bij Kontinentalwaren 23. Loop even door voor snoep 24 of een potje tafeltennis 25; anders ga je bij de Lychener Straße al naar rechts. Loop tot de Raumerstraße, waar je links gaat. Rond de Helmholtzplatz 26 is veel keus voor lunch of diner. Delicatessen kopen kan ook 27. Loop door tot Pomeranza 28 en ga daar rechtsaf. Wandel door de Senefelderstraße en steek de Danziger Straße over. Ga rechtdoor de Kollwitzstraße 29 in. Bij het terras van Anna Blume 30 ga je rechtsaf door de Sredzkistraße 31. Op de hoek met de Husemannstraße zit restaurant November 32; ga hier naar links naar de Kollwitzplatz 33. Loop naar links de Wörther Straße in, tot aan de Rykestraße. Daar ga je rechts, langs de synagoge naar de Wasserturmplatz 34. Ga bij de Knaackstraße rechts en dan links de Kollwitzstraße in, waar je fijn kunt pauzeren 35. Bij de Metzger Straße kun je uitwijken naar rechts voor de oude Joodse begraafplaats 36. De route gaat verder langs een parkje rechtdoor naar de Schönhauser Allee. Daar kun je, net voor je Mitte inloopt, terecht voor koffie 37 of biefstuk 38. Sluit af met een lekker biertje aan de overkant van de Torstraße 39.

ROUTE 2

PRENZLAUER BERG

OVER DE ROUTE

De wandeling vertrekt onder aan de berg, waar het eigenlijk nog Mitte is, en voert langs pleinen en straten. De Prenzlauer Allee wordt niet overgestoken. Daaronder ligt nog het leuke Botzöw-viertel tegen Volkspark Friedrichshain aan.

DE WIJKEN

Prenzlauer Berg was ooit een van de armste en dichtstbevolkte wijken van Berlijn. De **oude arbeiderswijk** met mooie *altbau*-woningen die veelal van rond 1900 stammen, heeft wonderwel de Tweede Wereldoorlog goed doorstaan. Tijdens de DDR-tijd werd dit deel van de stad echter flink verwaarloosd en gebruikten kunstenaars en andere alternatievelingen de grijze huurkazernes als een toevluchtsoord. De opstand tegen het DDR-regime startte in dit deel van de stad; meer daarover kom je te weten als je de **Gethsemanekirche** en de **Zionskirche** bezoekt.

Na de val van de muur werd Prenzlauer Berg met de veelzeggende bijnaam 'het Wilde Oosten' – het spannendste plekje van de stad. Door de centrale ligging en de alternatieve sfeer vestigden zich hier bijzondere winkels en hippe cafés en restaurants. De rebellen van toen zijn vertrokken of lopen inmiddels braaf achter de kindervagen; Prenzlauer Berg heeft zelfs de reputatie het meest vruchtbare deel van Berlijn te zijn. Iets van de bruisende sfeer van destijds is nog achtergebleven en de wijk is nu de ultieme plek voor levensgenieters: hier kun je het best naartoe voor *Kaffee und Kuchen* of een Berlijnse zondagsbrunch.

Het zuidelijke deel van Prenzlauer Berg is nog steeds een tikje anarchistisch, maar de kraakpanden verdwijnen. De lange Kastanienallee wordt niet voor niets ook wel 'casting allee' genoemd. De **Kollwitzplatz** en omgeving, het gebied waar vroeger de meeste kunstenaars woonden, wordt tegenwoordig vooral bevolkt door yuppies en *Schwaben* (rijke Duitsers uit, ruwweg, de omgeving van

Stuttgart). Jonge gezinnen, internetondernemers en mediamensen overheersen in dit met restaurants en winkels bezaaide deel van de stad. In het buurtje rond de **Helmholtzplatz** vind je veel cafés, restaurants en een handvol winkels die een jong publiek aantrekken. In het westelijke deel van Prenzlauer Berg ligt het **Mauerpark**, de voormalige grens tussen Oost- en West-Berlijn.

WEINIG TIJD? DIT ZIJN DE HOOGTEPUNTEN:

MAUERPARK + ODERBERGER STRASSE + KOLLWITZPLATZ + ZIONSKIRCHE + HELMHOLZPLATZ

PRENZLAUER BERG

- 1 Galão
- 2 Nola's
- 3 Glücklich am Park
- 4 Zionskirche / Zionskirchplatz
- 5 Arkonaplatz
- 6 Kastanienallee
- 7 Langbrett / Patagonia
- 8 Standard Serious Pizza
- 9 Mazooka Berlin
- 10 Oderberger Straße
- 11 Prater Biergarten
- 12 Mauerpark
- 13 Linnen
- 14 Les Valseuses
- 15 Konnopke's Imbiß
- 16 Museum in der Kulturbrauerei
- 17 Kulturbrauerei
- 18 No Wodka
- 19 Osmans Töchter
- 20 Supalife Kiosk
- 21 YOnkel Ork
- 22 Gethsemanekirche
- 23 Continentalwaren
- 24 Herr Nilsson Godis
- 25 Starplatz
- 26 Helmholtzplatz
- 27 Goldhahn und Sampson
- 28 Pomeranza
- 29 Kollwitzstraße
- 30 Anna Blume
- 31 Chutnify
- 32 November
- 33 Kollwitzplatz / Kollwitzmarkt
- 34 Wasserturmplatz
- 35 Meierei
- 36 Jüdischer Friedhof
- 37 The Barn Roastery
- 38 Fleischerei
- 39 Kaschk

LEUK OM TE DOEN

⑨ De **Volksbühne** is een begrip in Berlijn en een van de belangrijkste theaters van de stad, met vele beroemde acteurs en regisseurs die hier hun werk toonden. Het imposante gebouw stamt uit 1913-1914 en werd in de jaren 50 in zijn geheel gerenoveerd. Alleen al voor de ornamenten en decoraties in de entree en foyers is het gebouw een bezoekje waard. Sommige voorstellingen hebben Engelse boventiteling.

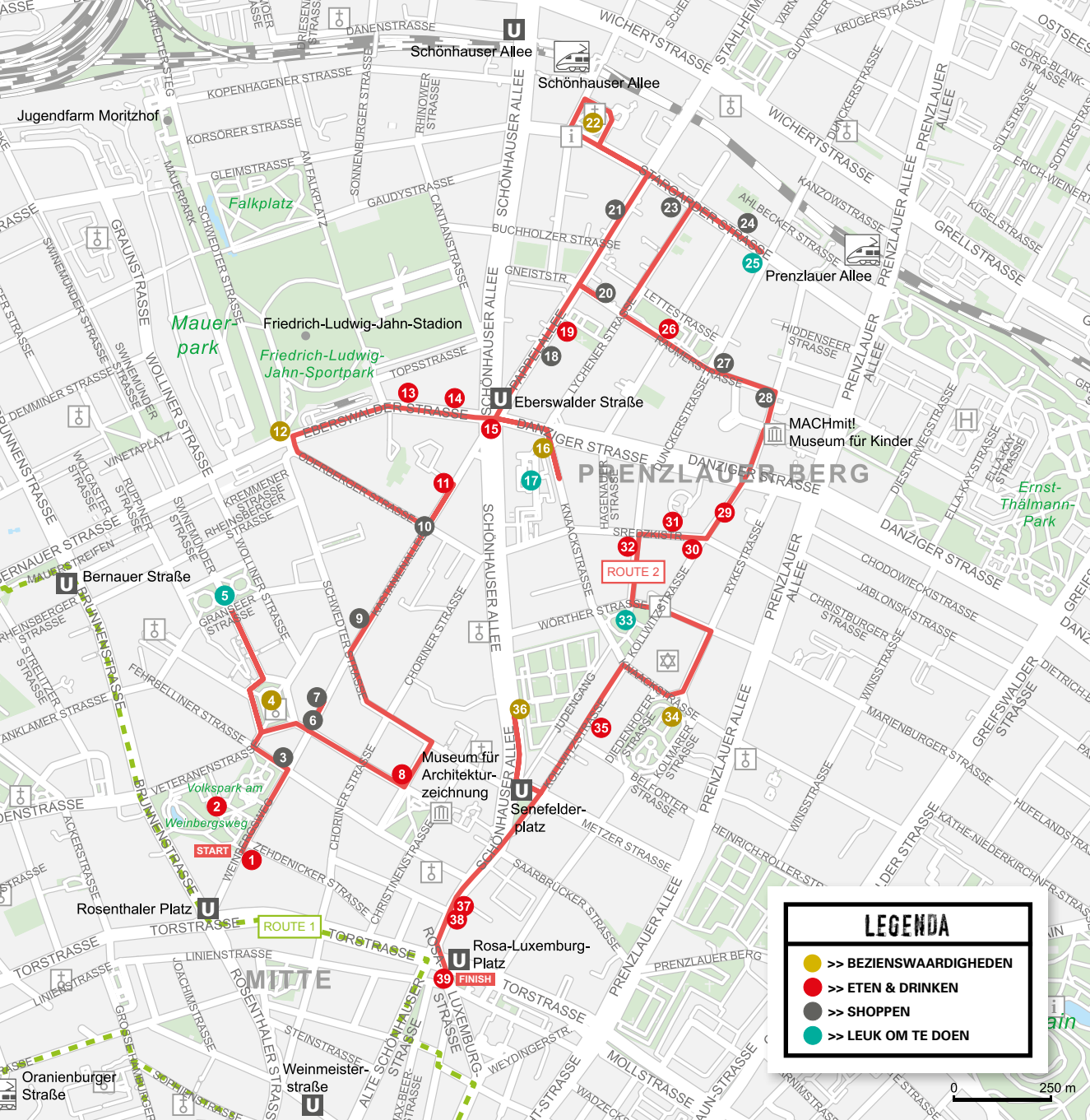
rosa-luxemburg-platz, www.volksbuehne-berlin.de, telefoon 03024065777, zie website voor programma, entree circa € 20, u-bahn u2 rosa-luxemburg-platz

⑳ Midden in Berlijn ligt het grote stadspark **Tiergarten**. Ooit werd het door de koningen gebruikt voor de jacht. Vanuit het slot reden ze er over Unter den Linden naartoe. Nu kun je er lekker wandelen, uitrusten op een van de vele grasvelden of een bootje huren bij de Neuer See. Daar is ook een fijne biertuin te vinden. Midden in Tiergarten staat de **Siegessäule**, met bovenop de gouden godin Athene. Je kunt de 285 treden naar boven nemen voor een spectaculair uitzicht.

großer stern, straÙe des 17. juni, open siegessäule apr-okt ma-vr 9.30-18.30, za-zo 9.30-19.00, nov-mrt dagelijks 9.30-17.30, entree € 3, s-bahn s1, s2, s25, s26, u-bahn u5 brandenburger tor

㉓ **Tanztee**, chachacha en walsen; het klinkt wat stoffig, maar op zondagmiddag dansen in **Clärchens Ballhaus** vlotte *Jungs* met *wufte Mädels*. In de jaren-vijftigzaal wordt bijna elke avond gedanst. Er worden wekelijks danslessen gegeven in verschillende stijlen, zoals disco en tango. Op zondag zijn er in de spiegelzaal pianoconcerten en lezingen over het Ballhaus. In de tuin kun je bier drinken en je kunt ook eten bij Clärchens. Heb je zin in hun beroemde *Berliner Buletten* (gehaktballen), maar niet in de drukte van vrijdagavond? Op Gipsstraße 11 zit de kleine bijbehorende bistro **Altes Europa**.

auguststraße 24, clærchensball.haus, telefoon 0302829295, open dagelijks 12.00-23.00, prijs vrij dansen € 5, dansles € 10, berliner buletten € 9,90, s-bahn s1, s2, s25, s26 oranienburger straÙe

LEGENDA

- >> BEZIENSWAARDIGHEDEN
- >> ETEN & DRINKEN
- >> SHOPPEN
- >> LEUK OM TE DOEN

②⑥ Rond de **Helmholtzplatz** zijn veel horecazaken. Loop een rondje om je keus te maken. Tips: **Café Liebling** en **Wohnzimmerbar**. Om de hoek zit **Sasaya** op Lychener Straße 50, een goed Japans restaurant.

helmholtzplatz, wisselende openingstijden, s-bahn prenzlauer allee, u-bahn u2 eberswalder straße

②⑨ Een van de levendigste straten van dit gedeelte van Prenzlauer Berg is de **Kollwitzstraße**, een prachtige groene straat vol winkels en leuke restaurants. Tegenwoordig wordt deze straat ook wel de hamburgerstraat genoemd, omdat er meerdere zaken zitten waar je hamburgers kunt eten. Bij **Hirsch & Eber** op nr. 87 maken ze burgers van wild. **Grindhouse** op nr. 50 biedt klassieke Amerikaanse burgers. De nieuwste aanwinst is **Lia's Kitchen** op nr. 47, waar je volledig veganistisch eet.

kollwitzstraße, wisselende openingstijden, u-bahn u2 eberswalder straße

③⑩ Bij **Anna Blume** is het altijd druk. Het ontbijt is er fantastisch. Reserveer voor door de week of ga in het weekend in de rij staan. De etagère vol ontbijthapjes is het wachten waard. 's Middags is het dé plek voor *Kaffee und Kuchen*, met taarten uit eigen bakkerij.

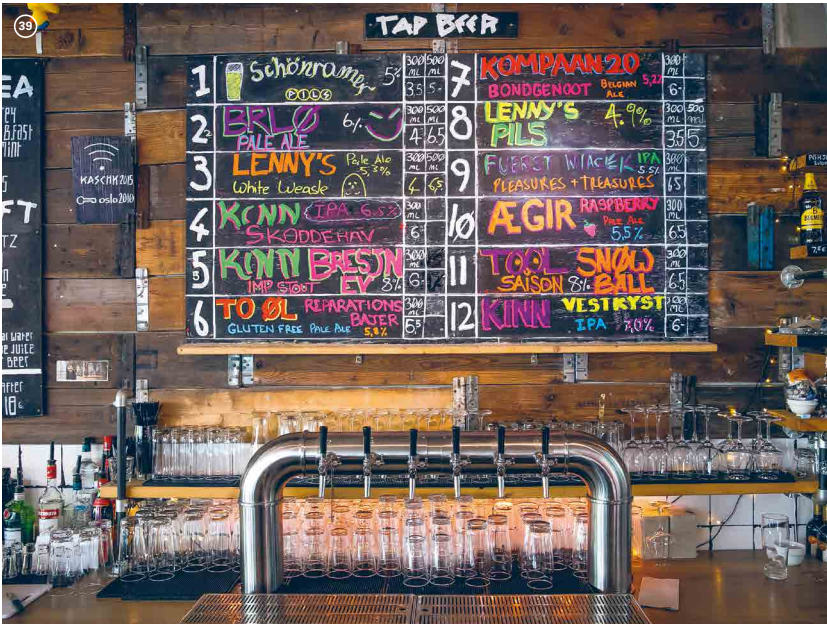
kollwitzstraße 83, www.cafe-anna-blume.de, telefoon 03044048749, open dagelijks 8.00-22.00, prijs ontbijt € 12,60, u-bahn u2 eberswalder straße

③① Bij **Chutnify** eet je Indiaas streetfood. Dat betekent veel lekkere chutneys en *dosa's* (gevulde pannenkoeken), maar ook curry's. In de kleurrijke zaak serveren ze een lichte versie van de Indiase keuken, met gerechten uit verschillende regio's. Er zijn veel veganistische opties en ze hebben fijne kruidige chai-thee.

sredzkistraße 43, www.chutnify.com, telefoon 03044010795, open dagelijks 12.00-23.00, prijs € 10, u-bahn u2 eberswalder straße

③② **November** heeft een klassieke kaart met '*deftiges Essen*': eenvoudig maar lekker. Bestel bijvoorbeeld *Königsberger Klopse* (gehaktballen met kappertjes-saus) of *Senfeier* (eieren met mosterd) met aardappelpuree. Het grote terras is goed voor urenlang mensen kijken.

husemannstraße 15, www.cafe-november.com, telefoon 0304428425, open ma-vr 14.00-1.00, za 10.00-1.00, zo 10.00-24.00, prijs € 13, u-bahn u2 eberswalder straße

20 Bij **Datscha** eet je de traditionele Russische keuken in een modern jasje. Bestel de *kolchos*, het boerenontbijt, of blini: Russische pannenkoekjes. Op zondag kun je hier brunchen. De inrichting is gezellig: wegzakstoelen, talloze foto's en schilderijtjes, niet te veel poeha.

gabriel-max-straße 1, www.datscha.de, telefoon 03070086735, open dagelijks 10.00-1.00, prijs € 13, s-bahn s3, s5, s7, s9, u-bahn u1, u3 warschauer straÙe

26 De eigenaars van **No Hablo Español** spreken wel degelijk Spaans. In het piekleine zaakje bestel je burrito's of quesadilla's to go. Probeer vooral de Indian Burrito of de Chorizo & Cheddar Quesadilla. Lekker! Ook voor vegetariërs en veganisten is dit een goed adres.

kopernikusstraße 22, www.nohabloespanol.de, telefoon 03095609351, open zo-do 12.00-0.00, vr-za 12.00-1.00, prijs € 5, s-bahn s3, s5, s7, s9, u-bahn u1, u3 warschauer straÙe

29 Berlijn staat bekend als biologisch georiënteerde stad, en dat beeld klopt, ondanks al die curryworsten. **Veganz** is de grootste veganistische supermarkt van Europa, met meer dan zesduizend verschillende producten. Koop hier lekkere én gezonde dingen voor een picknick aan de Spree.

warschauer straÙe 33, www.veganz.de, telefoon 03029009435, open ma-za 8.00-21.00, s-bahn s3, s5, s7, s9, u-bahn u1, u3 warschauer straÙe

31 Het **Michelberger Hotel** heeft, naast fijne kamers om te overnachten, ook een toffe bar en een goed restaurant. De koks werken uitsluitend met biologische producten, die zo veel mogelijk uit de omgeving komen. De menukaart is klein maar fijn, en heel betaalbaar. Maandelijks veranderen de gerechten op de kaart, met de seizoenen mee.

warschauer straÙe 39-40, www.michelbergerhotel.com, telefoon 03029778590, open ontbijt ma-vr 7.00-11.00, za-zo 8.00-12.00, lunch ma-vr 12.00-14.30, diner di-za 18.30-23.00, prijs € 16, s-bahn s3, s5, s7, s9, u-bahn u1, u3 warschauer straÙe

18 Zin in een goede pizza? Ga dan naar **L'Osteria**, een bekende keten in Duitsland, maar hier met een mooi interieur. Je eet er Italiaans in een drukke, gezellige omgeving. Er worden reusachtige pizza's geserveerd, en er zijn ook lekkere pasta's. Het dessert mag je niet overslaan.

budapester straße 40, www.losteria.net, telefoon 03025794325, open ma-za 11.30-0.00, zo 12.00-23.00, prijs € 10, s-bahn s3, s5, s7, s9, u-bahn u2, u3, u9 zoologischer garten

22 De figuur **Stagger Lee** ging van moordenaar naar legende en stond model voor songs van Bob Dylan tot Nick Cave. Het is ook de naam van een van de leukste bars van Schöneberg: eentje in saloonstijl, compleet met klapdeurtjes. Drink bijvoorbeeld een Mint Julep-cocktail in een lederen loveseat. Net of je in een western bent beland...

nollendorfsstraße 27, www.staggerlee.de, telefoon 03029036158, open dagelijks 19.00-2.00, prijs € 10, u-bahn u1, u2, u3, u4 nollendorfsplatz

25 Bij het piepkleine Koreaanse restaurant **Ixthys** hangen de muren vol met Bijbelse teksten. Je eet er noedelsoep of een gloeiend heet bord *bibimbap*: een gerecht van rijst, groenten, ei en eventueel vlees. Veel zitplaatsen zijn er niet, maar de doorlooptijd is kort en als het echt vol is, ga je op een kruk aan de bar zitten. Het concept is eenvoudig: bestel bij de kassa, haal je drankjes zelf uit de koelkast en pak bestek uit de mandjes op de bar.

pallasstraße 21, telefoon 03081474769, open ma-za 12.00-21.30, prijs € 7, u-bahn u1, u2, u3, u4 nollendorfsplatz

27 In Berlijn zitten ontelbare Turkse eettentjes, maar er zijn weinig echt toffe Turkse restaurants. **Meyan**, dat 'zoethout' betekent, is er wel zo een. In de kasten staan delicatessen voor thuis en het servies is te koop. Middelpunt van de zaak is een grote vitrine, waarin al het eten is uitgesteld. Daar kies je de hapjes (*mezze*) die je lekker lijken. De keus is groot en moeilijk! In het weekend is er ook een ontbijt. Aanrader!

goltzstraße 36, www.meyan-berlin.de, telefoon 03075442540, open ma-za 10.00-22.30, zo 10.00-17.00, prijs mezze € 5, u-bahn u1, u2, u3, u4 nollendorfsplatz

28 In **Gasthaus Gottlob** heerst altijd een heerlijk relaxte sfeer, hoe vol het soms ook is. De een leest een krantje onder het genot van een *Milchkaffee*, de ander

*
Cheers!